

JEŽÍŠ PŘI POSLEDNÍ VEČEŘI

Interpretace biblických událostí úhlem pohledu umělců může obohatit naše poznání a přispět k porozumění jejich poselství. K tématu „eucharistie“ jsme vybrali gotické obrazy dvou významných italských malířů: Giotto di Bondoni (1267?–1337) a Duccia di Buoninsegna (1255/60–1319).

Giotto: Umývání nohou učedníkům

(inspirováno evangeliem podle Jana)

Jedná se o fresku z kaple rodu Scrovegniů v Padově, která je zde umístěna na stěně vlevo při pohledu k východu z kaple. Ústřední freskou této kaple je Klanění tří mudrců. Symbolickou spojitost mezi událostí příchodu mudrců do Betléma a umýváním nohou učedníků jejich autor viděl v tom, že mudrci poznali královskou důstojnost Ježíše, který ovšem přišel, aby sloužil.

Četba a interpretace obrazu:

Giotto umístil scénu umýváním nohou do místnosti. Všude kolem sedí apoštolové, z nichž první vlevo si sundává sandály. Na základě ikonografické tradice jej můžeme identifikovat jako Ondřeje. Všichni ostatní dávají bedlivě pozor na to, co se děje a kdy na ně přijde řada.

V centru dění je Ježíš, přepásaný zástěrou (srov. J 3,4). Klečí před Petrem, sedícím proti němu na lavici v pozici, která naznačuje důstojnost. Za Ježíšem stojí učedník se džbánem vody (podle tradiční ikonografie jde o apoštola Jana).

Ježíš levou rukou drží nohu apoštola Petra, pravou vztahuje k němu. Pohlížíjí si navzájem do očí – tím je vyjádřen jejich dialog (viz J 13,6–9).

Význam této události můžeme interpretovat takto: Ježíš se na počátku velikonočních svátků představuje v činnosti, která byla typická pro otroky (srov. 1 S 25, 41). Ježíšovo gesto služby má mimořádný význam. Nejedná se totiž o tehdy běžný

úkon umytí nohou hostům, než zasedli k jídlu, nebo o nabídnutí vody k omytí nohou (viz např. Gn 24,32–33: Lában dává vodu na umytí nohou mužům, kteří přišli s Jákobem, a pozval je ke stolu; L 7,44: Ježíš pozvaný na hostinu u farizea Šimona ho upozorňuje na to, že mu nenabídl vodu k umytí nohou. Dalšími místy jsou: Gn 18,4; 43,24. Službu mytí nohou vykonávali zpravidla otroci.) Služba, kterou dělá Ježíš apoštolům při poslední večeři, je symbolem; je poukazem na to, co znamená celý Ježíšův pozemský život: Ten, který je Mistr a Pán, přišel, aby sloužil, a nyní, při svém odchodu, dává příklad pokory a lásky, který mají jeho učedníci následovat: „Jestliže tedy já, Pán a Mistr, jsem vám umyl nohy, i vy máte jeden druhému nohy umývat. Dal jsem vám příklad, abyste i vy jednali, jako jsem jednal já.“ (J 13,14–15).

Ježíš žil proto a žil tak, abychom mohli my žít z něho. Neprokázal nám jen jednou nebo několikrát jakousi službu či službičku: dává se nám zcela a dává se nám pořád.

Východokřesťanská byzantská liturgie, kterou se Giotto také inspiroval, obsahuje hymnus „Tropario“, který se zpívá na Zelený čtvrtek. Jeho text vyjadřuje, že omytím nohou obdrželi apoštolové ono světlo, které dostává člověk při křtu, aby mohli mít podíl na eucharistické hostině během poslední večeře. Tato skutečnost a také četba a interpretace ikonografických prvků nás může vést k úvahám o směřování výchovy ke slave-ní eucharistie: Ježíš je ten, který nám touto svátostí slouží, aby v nás znovu obnovil světlo poznání Boha, do jehož společenství jsme byli uvedeni křtem. Cestou k hlubokému porozumění eucharistie je pak naše následování Krista v jeho službě.

Duccio: Poslední večeře

(inspirováno L 22,14–23 a J 13,21b–27)

Deskový obraz, který je součástí oltáře v katedrále v Sieně. Dnes se nachází v Muzeu Opera v Sieně.

Četba a interpretace obrazu:

Autor umístil událost do místnosti, v níž je výrazným prvkem stůl s ubrusem. Kromě misek, pohárů s vínem, džbánů a chleba vidíme ve středu stolu podnos s pečeným beránkem. Beránek byl nepostradatelnou součástí velikonoční večeře. Byl viditelným odkazem na událost Velké noci, v níž byli Židé zachráněni krví beránka, kterou pomazali veřeje dveří svých příbytků bezprostředně před vysvozením z egyptského otroctví (srov. Ex 12,1–14; Mt 26,17–19; Mk 14,12–16; 22,7–13). Nejde jen o historickou vzpomínku, ale o předobraz eucharistie. Kristus nepřišel zrušit obřad Starého zákona, ale naplňuje jej novým obsahem (srov. Mt 5,7).

Ježíš sedí mezi apoštoly uprostřed. Má na sobě červenou tuniku a modrý plášť. Červená barva je symbolem Ježíšovy královské důstojnosti – je pravý Bůh, rovný Otcí. Zajímavá je i analogie krvavě zbarveného pláště tajemné postavy, o níž

mluví prorok Izajáš (srov. Iz 63,2–3). Barva pláště Ježíše Krista odkazuje i na jeho krvavou oběť. Modrá barva je symbolem lidství (Kristus je narozený z Panny Marie jako člověk).

Gesto, jež malíř vyjádřil, zachycuje okamžik, kdy Ježíš uchopil sousto chleba, aby jej podal Jidášovi (srov. J 13,21b.23.25.26 a porovnejte tento text se scénou na obraze). Spodní řada apoštolů je zobrazena bez svatozáře (z praktických důvodů). Svatozář je v západní ikonografii nejen atributem svatosti, ale také znamením síly a moci. Jidáš je mezi ostatními výjimkou. Jemu svatozář nepatří. Černá barva jeho oděvu ukazuje na souvislost se smrtí (černá je barva pohřební). Je také symbolem hříchu.

Obraz Duccia přibližuje obětní ráz mše svaté. Ježíš se obětoval za hříchy lidí. Člověk, který žije v područí hříchu, na ní nemá plnou účast. Člověk otevřený Bohu, plný jeho síly a moci, účastí na slavení eucharistie získává také podíl na věčném životě s Bohem.

Inspirace podle: MAZZARELLO, M. L.; TRICARICO, M. F. *Il mistero della Pasqua. Orientamenti per l'azione didattica.* Torino: Elledici, 2007.

9 771803 722000